

Öğretmen Liderliği Eğitim Programının Yaygın Eğitim Kurumlarında Ön Uygulama Sonuçları

Reyhan ŞEKERCİ (*)
Süleyman KARATAŞ (**)

Öz: Bu araştırmanın temel amacı "Öğretmen Liderliği" eğitim programının yaygın eğitim kurumları usta öğreticileri ve öğretmenlerinin liderlik becerilerine etkisini değerlendirmede ön uygulama sonuçlarını ortaya koymaktır. Araştırmada, katılımcılara 5 hafta boyunca haftada dört gün olmak üzere 24 etkinlikten oluşan "Öğretmen Liderliği" eğitim programı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Öğretmen Liderliği Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların ön ve son testlerden aldıkları puanların karşılaştırılabilmesi için, Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Katılımcıların öğretmen liderliği beceri düzeylerini artırmak amacıyla hazırlanan "Öğretmen Liderliği" eğitim programının, ön uygulama sonuçları değerlendirildiğinde, deney grubunda yer alan öğretmenlerin liderlik beceri düzeylerini anlamlı derecede artırdığı görülmüş, bu nedenle hazırlanan eğitim programının uygulamaya hazır olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Liderliği, Eğitim Programı, Ön Uygulama

The Results of Preliminary Application of Teacher Leadership Training Program at Non-Formal Education Institutions

Abstract: Primary purpose of this study is to reveal the results of preliminary application in evaluating the effect of "Teacher Leadership" training program on the leadership skills of master instructors and teachers at non-formal education institutions. In the study, the "Teacher Leadership" training program including 24 activities was applied by the researcher to the participants four days a week for 5 weeks. Teacher Leadership Scale was used as data collection tools in the study. SPSS 21.0 packaged software was used in the analysis of the data. Kolmogorov-Smirnov, Mann-Whitney U test, and Kruskal-Wallis were used in order to compare the scores obtained by the participants from the pretest and posttest. When evaluating the results of preliminary application of the "Teacher Leadership" training program prepared to increase the teacher leadership skill levels of the participants, it was observed that there was a significant increase in the leadership skill levels of the teachers in the experimental group, therefore it has been concluded that the prepared training program is ready for application.

Keywords: Teacher Leadership, Training Program, Preliminary Application.

Makale Geliş Tarihi: 17.10.2018

Makale Kabul Tarihi: 09.05.2019

*) Dr.,Antalya Konyaaltı Halk Eğitim Merkezi (e-posta: rnazaroglu@hotmail.com)

**) Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi (e-posta: skaratas07@gmail.com)

I.Giriş

Okullar açısından liderlik kavramı denilince akla ilk olarak okul müdürü gelmektedir. Ancak sürekli değişen dünya şartlarına uyum sağlamaya ve ayakta kalmaya çalışan okullarımızda, sadece okul müdürünün lider olarak algılanması yeterli görülmemektedir. Bu nedenle okullardaki yenileşme ve gelişmenin devamlılık arz edebilmesi için günümüz toplumlarında da kabul gören paylaşımcı liderlik davranışlarının sergilenmesi beklenmektedir. Bu anlamda okullarımızda değişim ve dönüşümün başlatıcısı konumunda olan öğretmenlerimizin sürece aktif olarak katılmalarını zorunlu kılmakta ve bu durum öğretmen liderliğinin önemini ortaya koymaktadır (Beycioğlu, 2010). Diğer yandan sergiledikleri liderlik özellikleri ve yetki paylaşımı ile okulda demokratik bir ortam oluşturan okul yöneticileri, öğretmenlerin sorumluluk ve görev alma hususundaki istekliliklerini artırarak birlikte okulda ve sınıfta demokratik liderlik sergilemelerine de katkı sunabilmekte öğretmen liderliği için rol model olabilmektedirler.

Okul yönetiminde liderlik kavramı, daha çok yönetici, denetçi ve öğretmen tarafından okulla ilgili bazı durum ve olayları etkileme de kullanılabilecek birtakım güçler olarak tanımlanmaktadır (Sergiovanni, 1984). De Bevoise (1984) ise, öğretim liderliğini; okulun öğrenci başarısını artırabilmek için müdürün kendisinin bizzat gösterdiği ya da başkaları tarafından gösterilmesini sağladığı davranışları olarak ifade eder. Öğretmen liderliği ise; formal ve informal gruplarda öğretmenin etkileme gücüdür. Eğitimsel etkinlik ve süreçlerde öğretmenlerin görev almada istekli davranmaları, projeler oluşturmaları, mesleki gelişimini devam ettirerek çevresini etkileyebilme yeterlilikleridir (Can, 2009). Bu bakımdan öğretmen liderliği sadece sınıftaki öğretimsel faaliyetlerle sınırlı kalmayıp okul geliştirmek gibi daha geniş boyutlarla ilişkilendirilmektedir (Can, 2010).

Bir başka ifade ile eğitim, esasen değişmelerin bir aracı olduğu kadar insanları değişen durumlara uyarlama, değişimin getirdiği bazı sorunlarla baş etmede onları güçlendirme sürecidir. Bu güçlendirme işlevi mesleki anlamda öğretmenler ve diğer eğitim katılımcıları içinde geçerlidir. Ayrıca bu sürekli değişim içerisinde örgütün işlevlerini yerine getirebilmesi için belirlenen formal yapıların tek başına yeterli olmadığı alan yazında ifade edilmektedir. Etkili ve çağdaş okullar; çok yönlü düşünebilme özgürlüğünü kendinde bulabilen, kültürünü özümsemiş, atılgan ve bir vizyonu olan bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (Can, 2009). Bu süreçte ise özellikle öğrencilerin yetişme sürecinde öğretmenlerin rolleri inkâr edilemez. İşte bu noktada öğretmenlerin liderlik rolleri öğrencilerin davranışlarını yönetmede ve değiştirmede daha çok etkili olmakta ve bu nedenle öğretmenlerin liderlik becerilerinin güçlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Bunu gerçekleştirmek için okulların yönetiminde yeniliklere açık ve etkili liderlik davranışlarının sergilenmesi ön gerekliliklerin başında gelmektedir. Buradan hareketle, okulda eğitimsel lider olarak öğretmen öncelikle sınıfa hâkim olabilmeli, sınıfı etkileyebilmeli, sınıf vizyonu oluşturabilmelidir. Okullarda öğretmenler sadece eğitimsel liderlik, bölüm başkanlığı gibi formal liderlik davranışları sergilememeli aynı zamanda informal gruplarda da liderlik rolleri üstlenmelidir (Can, 2009). Okullarda formal ve

informal grupların liderliğini üstlenen öğretmenlerin, sergiledikleri liderlik davranışları okul kültürünün oluşmasında en önemli etkidir. Sınıfta liderlik özellikleri gösteren bir öğretmenin, özgür bir sınıf atmosferi oluşturması, öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine uygun sınıf iklimini hazırlaması ve bu iklimin bozulmasını sağlayacak etkenlere izin vermemesi önemlidir (Can, 2009). Bu durumun, okul paydaşlarının kendilerini okula ait hissetme, okulu sahiplenme, eylemlerinde vicdanı ön planda tutma ve yardım severlik davranışlarının sergilenmesinde bu bakımdan önemli ve etkili olduğu düşünülebilir. Öğretmen liderliği sadece okul ve sınıftaki öğretim becerilerinde değil okulun tüm atmosferinde hissedilmelidir. Kurumsal ve mesleki gelişim, meslektaşlarla işbirliği gibi konularda öğretmenlerin liderlik becerileri okulun kapasitesinin gelişimi ve öğretmenin mesleki gelişimi adına önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin öğretmen liderliği becerilerinin ölçülmesi ve yükseltilmesi çalışmaları günümüz koşullarında sadece bir isteklilik değil, son derece gerekli ve önemli bir durumdur.

II. Araştırmanın Amacı ve Problemi

1. Öğretmenlerin liderlik becerilerini yükseltmek için hazırlanan “Öğretmen Liderliği” eğitim programının ön uygulama sonuçlarına göre öğretmenlerin liderlik beceri düzeylerine etkisi var mıdır?

III. Yöntem

Bu çalışmada beş haftalık Öğretmen Liderliği eğitim programının öğretmenlerin liderlik becerilerini artırma konusundaki etkililiğini test etmek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden ön test- son test ölçümlü yarı deneysel desenden yararlanılmıştır. Deneysel ve yarı deneysel araştırmalar, sabit bir değişkeni doğrudan etkileyen, neden ve sonuç ilişkilerinin tespit edilebildiği ve bağımsız değişkenin kontrol edilebildiği en kuvvetli araştırma yaklaşımlarındandır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Ön test-son test ve kalıcılık ölçümlü desende, 2 adet katılımcı grubu bulunur. Katılımcılar, deney ve kontrol gruplarına seçkisiz ya da amaçlı olarak seçilir. 2 grup için ön-test, son test olmak üzere iki tane ölçüm ya da gözlem yapılır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012). Çalışmada oluşturulan yarı -deneysel araştırma deseni, Tablo 1’de sunulmuştur.

Araştırma deseni sembollerle şu şekilde açıklanabilir:

Tablo 1. Araştırma Deseni

Grup		Ön Test	İşlem	Son Test
D1	E	O1	XÖLEP	O3
K1	E	O2	XLP	O4

D1: “Öğretmen Liderliği” eğitim programının uygulandığı yaygın eğitim kurumu bünyesinde bulunan deney grubunu,

K1: Yaygın eğitim kurumu bünyesinde bulunan kontrol grubunu,

E: Grupların eşleştirme yoluyla birbirlerine denk tutulduğunu,

O1, O3: Deney gruplarının ön test, son test ölçümlerini,

O2, O4: Kontrol gruplarının ön test, son test ölçümlerini,

XÖLEP: Deney gruplarına uygulanan “Öğretmen Liderliği” eğitim programını ifade etmektedir.

XLP: Kontrol gruplarına uygulanan “Liderlik” programını ifade etmektedir.

Araştırmanın bağımsız değişkeni yaygın eğitim çalışanlarının öğretmen liderliği becerilerini artırmaya yönelik olarak uygulanan eğitim programı oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenin yaygın eğitim kurumlarında halen görev yapmakta olan, herhangi bir programdan faydalanmamış olan grup (kontrol grubu) ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Öğretmen Liderliği” eğitim programı (deney grubu) olmak üzere iki farklı koşulu bulunmaktadır.

IV.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu ise 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Antalya Konyaaltı ilçesinde MEB’e bağlı yaygın eğitim kurumlarına görevli 44 katılımcı (22 deney, 22 kontrol grubu katılımcısı) oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak öğretmenlerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Buradaki amaç, farklı kurs alanlarında eğitim veren öğretmenlerin öğretmen liderliği becerilerinin incelenmesidir. Bu kurs alanlarının birbirinden uzak ve görevli öğretmenlerin ders saatlerinin farklı olması sebebiyle ortak eğitim programına katılabilecek 22 öğretmen deney grubu olarak belirlenmiştir. (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz &Demirel, 2010).

V.Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için Beycioğlu ve Aslan’a (2010) ait öğretmen liderliği ölçeği kullanılmıştır. Aynı zamanda eğitim programının uygulanışı sırasında katılımcılar ve araştırmacı tarafından doldurulan etkinlik değerlendirme formlarından yararlanılmıştır.

Öğretmen Liderliği Ölçeği: Bu araştırmada Beycioğlu ve Aslan’ının (2010) geliştirmiş olduğu “Öğretmen Liderliği Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları, Beycioğlu ve Aslan (2010) tarafından Antakya görev yapan 296’sı öğretmen ve 21’i yönetici olmak üzere toplam 317 kişiden toplanan verilerle gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analizlerde ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda kurumsal gelişim, mesleki gelişim ve meslektaşlarla işbirliği olmak üzere üç faktöre ulaşılmıştır. Güvenirlik çalışmalarında Cronbach Alpha iç tutarlık ölçeğin gereklilik derecesi boyutu için “.93” sergilenme derecesi boyutu için “.95”olarak hesaplanmış, test-tekrar test hesaplamalarında, Pearson

korelasyon katsayısı gereklilik için “ $r=.80$ ”, sergilenme derecesi için ise “ $r=.87$ ” olarak bulunmuştur.

Beycioğlu ve Aslan tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan öğretmen liderliği ölçeği araştırmacılar tarafından gerekli izinler alınarak bu çalışmada kullanılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubuna ön ve asıl uygulamada ön test, son test ve kalıcılık testi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan güvenilirlik ölçümlerinde madde toplam test korelasyonu (Cronbach's Alpha) gereklilik için .91, sergilenme derecesi için .89 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının bütünü de ise madde toplam test korelasyonu 0,87 olarak saptanmıştır. Akgül & Çevik (2003) alfa katsayısının yer alacağı aralıklar ve ölçeğin güvenilirlik değeri için alfa katsayısı. 60 ile .80 aralığında ise oldukça güvenilir, .80 ile 1 aralığında ise yüksek derecede güvenilir olduğunu” belirtmektedir. Bu doğrultuda ölçeğinin her bir boyutta ve bütününde araştırmada yer alan çalışma grubu için güvenilir olduğu söylenebilir.

VI. “Öğretmen Liderliği” Eğitim Programının Hazırlanması

Eğitim Programı hazırlanırken öncelikle ilgili alan yazın incelenmiş, konuyla ilgili yayınlar derlenerek öğretmen liderliğine ilişkin genel bir alan yazın taraması çalışması yapılmıştır. Alan yazında bulunan çalışmalar ve Öğretmen Liderliği Ölçeği (Beycioğlu ve Aslan, 2010) incelenerek, ölçme aracındaki benzer ifadelerden ve ölçekte yer alan boyutlardan yola çıkarak, öğretmenlerin ve usta öğreticilerin, öğretmen liderliğine ilişkin gereklilik ve sergilenme derecelerini tasvir etmeyi hedefleyen ve ölçekte yer alan boyutları kapsayan toplam 25 kazanım program geliştirme uzmanlarının görüşü alınarak araştırmacı tarafından belirlenmiştir. “Öğretmen Liderliği” eğitim programında yer alacak etkinlik ve göstergeler ile bu kazanımların edinilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Belirlenen kazanım ve göstergeler doğrultusunda öğretmenlerin öğretmen liderliği becerilerini geliştirmeye ve desteklemeye yönelik olarak 5 hafta 4'er günlük etkinlikler tasarlanmıştır. Hazırlanan etkinliklere ilişkin 2 alan uzmanı ve 2 öğretmen olmak üzere 4'er kişinin uzman görüşü alınmış, ayrıca program geliştirme uzmanlarından kendilerine gönderilen 25 etkinliği, kazanım ile denkliği, etkinliklerin kazanım için uygunluğu, etkinliklerin öğretmenlerin liderlik becerilerine uyumluluğu ve etkinliklerin değerlendirmelerinin uyumluluğunun tespit etmeleri istenmiştir. Uzmanların etkinliklere ait eleştiri ve önerileri dikkate alınarak gerekli düzenlemeler tamamlanmış ve öğretmen liderliği eğitim programına son halı verilerek ve ön uygulama için hazırlık aşaması tamamlanmıştır.

VII. Verilerin Analizi

“Öğretmen Liderliği” eğitim programının öğretmenlerin liderlik becerileri ve rolleri üzerindeki etkisini belirlemek için kontrol ve deney gruplarının verileri SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Önce kontrol ve deney gruplarındaki öğretmenlerin kişisel bilgi formundaki bilgileri frekans ve yüzdeler halinde hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda hem Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden hem de Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden alınan puanların normal dağılmadığı tespit edilmiştir

(Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği Kolmogorov-Smirnov $p < 0.05$, Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği Kolmogorov-Smirnov $p < 0.05$). Demografik değişkenlere göre öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden ve Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden elde ettikleri puanların incelenmesinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis Testinden yararlanılmıştır.

Kontrol ve deney grubundaki öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden ve Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları ön test puanları araştırılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden ve Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları ön test puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark olup olmadığı Mann-Whitney U Testi kullanılarak hesaplanmıştır. Mann-Whitney U Testi ise iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılan parametrik olmayan bir test olduğu için uygun bulunmuştur (Büyüköztürk, 2011). Sonrasında her iki grubun Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden ve Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları son test puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark olup olmadığı Mann-Whitney U Testi ile hesaplanmıştır. (Büyüköztürk, 2011).

VIII. Bulgular

Öğretmen Liderliği eğitim programının öğretmenlerin liderlik davranışları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla deney ve kontrol gruplarından elde edilen veriler amaca uygun olarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmenlerin puanlarının dağılımları incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda hem Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden hem de Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden alınan puanların normal dağılmadığı tespit edilmiştir (Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği Kolmogorov-Smirnov $p < 0.05$, Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği Kolmogorov-Smirnov $p < 0.05$)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği ön testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği Ön Testinden Aldıkları Puanların Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	22	23.66	520.50	216.50	.549
Kontrol	22	21.34	469.50		

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney

grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$U= 216.50, p>.05$]. Bu nedenle deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği ön testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği Ön Testinden Aldıkları Puanların Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	22	19.82	436.00	183.00	.165
Kontrol	22	25.18	554.00		

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir [$U= 183.00, p>.05$]. Bu nedenle deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği son testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği Son Testinden Aldıkları Puanların Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	22	30.73	676.00	61.00	.001
Kontrol	22	14.27	314.00		

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir [$U= 61.00, p<.05$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2= 0.64$) bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği son testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği Son Testinden Aldıkları Puanların Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Deney	22	23.93	526.00	107.50	.001
Kontrol	22	21.07	463.00		

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir [$U= 107.50$, $p<.05$]. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($\eta^2= 0.69$) bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

IX.Sonuç ve Tartışma

Öğretmen Liderliği eğitim programının öğretmenlerin liderlik davranışları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla deney ve kontrol gruplarından elde edilen veriler amaca uygun olarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmenlerin puanlarının dağılımları incelenmiş, yapılan analiz sonucunda hem Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden hem de Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden alınan puanların normal dağılmadığı görülmüştür. Bu durumun çalışma grubunun sınırlı sayıda oluşturulmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği ön testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu nedenle deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğu, kontrol grubu ve deney grubunca aslında öğretmen liderliğine ilişkin bir farkındalık olduğu söylenebilir. Beycioğlu'nun (2009) çalışmasında benzer bulgulara rastlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği ön testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin

Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu nedenle deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğu söylenebilir. Gereklilik derecesi ölçeğinde yer alan benzer sonuçlar gibi hem gerek kontrol gerekse deney grubunun öğretmen liderliğine ilişkin belirli bir algılarının olduğunu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeği son testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Gereklilik Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Gereklilik boyutuna göre öğretmenlerin öğretmen liderliğine ilişkin aslında bir beklenti içerisinde oldukları söylenebilir. Yurt dışında yapılan benzer çalışmalarda da benzer çalışmalara rastlanmıştır (Muijs ve Reynolds, 2000; Harris ve Muijs, 2005; Lieberman ve Friedrich, 2007). Ancak Can'a göre (2010) Türkiye'de bu algı daha çok öğretmenlerin yöneticilerin görevlerine yardım etmesi, yönetsel faaliyetlerde görev alma ya da sınıf yönetimi becerisi olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeği son testinden aldıkları puan ortalamaları Mann-Whitney U testi ile karşılaştırılmış ve analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğretmenlerin Davranışların Sergilenme Derecesi Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann-Whitney U testinin sonucuna göre, deney grubundaki öğretmenlerin puanları ile kontrol grubundaki öğretmenlerin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü bu farkın yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu nedenle hazırlanan ve ön uygulaması yapılan öğretmen liderliği eğitim programının öğretmenlerin liderlik becerisini yükseltebileceği, gerçek ve asıl uygulama olarak farklı çalışma grupları ve benzer eğitim kurumlarında uygulama yapılabileceğine işaret etmektedir.

Kaynaklar

- Akgül, A., ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri*. Ankara: Emek Ofset Ltd. Şti.
- Beycioğlu, K. (2009). *İlköğretim okullarında öğretmenlerin sergiledikleri liderlik rollerine ilişkin bir değerlendirme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beycioğlu, K., ve Aslan, B. (2010). Öğretmen liderliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 9(2), 64-775.

- Beycioğlu, K., ve Aslan, B. (2012). Öğretmen ve yöneticilerin öğretmen liderliğine ilişkin görüşleri: Bir karma yöntem çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 191-223.
- Büyüköztürk Ş., (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2009a). *Öğretmen liderliği*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, N. (2009b). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 385-399.
- Can, N. (2010). *Öğretmen liderliğinde müdürlerin etkisi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 27, 57-66.
- Fraenkel, J., Wallen, N., and Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.), New York: McGraw-Hill.
- Lieberman, A., & Friedrich, L. (2007). Teachers, writers, leaders. *Educational leadership*, 65(1), 42.
- Muijs, D. ve Harris, A. (2006). Teacher led school improvement: Teacher leadership in UK. *Teaching and Teacher Education*, 22, 961-972.
- Muijs, D. ve Reynolds, D. (2000). School effectiveness and teacher effectiveness in mathematics: some preliminary findings from the evaluation of the mathematics enhancement programme (primary), *School Effectiveness and School Improvement*, 11(3), 273 – 303.
- Sergiovanni, T. (2000). *The Lifeworld of leadership*. London: Jossey Bass.